

Ändringar i djurskyddslagen

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2013/14:41 Ändringar i djurskyddslagen och tre följdmotioner med sammanlagt 9 yrkanden samt 17 yrkanden från den allmänna motionstiden 2013.

Regeringen föreslår att det införs ett förbud i djurskyddslagen (1988:534) mot att genomföra sexuella handlingar med djur. Förbudet straffbeläggs i en ny bestämmelse i djurskyddslagen. För att kunna straffas ska enligt förslaget brottet ha begåtts uppsåtligen. Straffet föreslås bli böter eller fängelse i högst två år. Överträdelse av förbudet ska kunna leda till djurförbud eller till att den berörda länsstyrelsen omhändertar djuret eller djuren. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2014.

I propositionen gör regeringen vidare bedömningar i vissa frågor om användningen av försöksdjur, bl.a. definitionen av djurförsök, ett kompetenscentrum för alternativa metoder till djurförsök och att ändringar i etiska godkännanden som inte riskerar att inverka negativt på djurens välfärd bör förenklas.

Utskottet ställer sig bakom de bedömningar som regeringen gjort i propositionen och föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag. Utskottet föreslår att samtliga motionsyrkanden avslås.

I betänkandet finns 14 reservationer (S, MP, SD, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden	8
Överväganden och förslag i fråga om sexuella handlingar med djur	8
Överväganden i vissa frågor om försöksdjur	11
Definitionen av djurförsök	12
Kompetenscentrum för 3R-frågor	13
Myndigheters samordning på 3R-området	16
Forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder	20
Den djurförsöksetiska prövningen	22
Övriga frågor	27
Reservationer	30
1. Förbudets placering, punkt 2 (SD)	30
2. Kompetenscentrum för 3R-frågor, punkt 4 (V)	30
3. Ytterligare resurser för 3R-arbetet, punkt 5 (MP)	31
4. Myndigheters samordning på 3R-området, punkt 6 (MP, V)	32
5. Djurförsök inom utbildningen, punkt 7 (S, MP, V)	32
6. Forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder, punkt 8 (MP)	33
7. Forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder, punkt 8 (V)	33
8. Den djurförsöksetiska prövningen, punkt 9 (MP)	34
9. Den djurförsöksetiska prövningen, punkt 9 (V)	34
10. Veterinärmedicinsk kompetens, punkt 10 (MP, V)	35
11. Handläggare för de djurförsöksetiska nämnderna, punkt 11 (MP, V)	35
12. Rätt att överklaga beslut, punkt 12 (MP, V)	36
13. Veterinärers befogenhet, punkt 13 (MP, V)	36
14. Djurtester av rengöringsmedel, punkt 14 (MP, V)	36
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	38
Propositionen	38
Följdmotionerna	38
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	39
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	41

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Ändringar i djurskyddslagen**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534) Därmed bifaller riksdagen proposition 2013/14:41.

2. **Förbudets placering**

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ6 av Josef Fransson (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (SD)

3. **Definitionen av djurförsök**

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ485 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 5 i denna del.

4. **Kompetenscentrum för 3R-frågor**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1,

2013/14:MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del,

2013/14:MJ393 av Elin Lundgren (S),

2013/14:MJ483 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 6,

2013/14:MJ485 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 5 i denna del och

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 27.

Reservation 2 (V)

5. **Ytterligare resurser för 3R-arbetet**

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 1 i denna del.

Reservation 3 (MP)

6. **Myndigheters samordning på 3R-området**

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del,

2013/14:MJ394 av Elin Lundgren (S) och

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 28.

Reservation 4 (MP, V)

7. **Djurförsök inom utbildningen**

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 29.

Reservation 5 (S, MP, V)

8. Forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP)
yrkande 1 i denna del och

2013/14:MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del.

Reservation 6 (MP)

Reservation 7 (V)

9. Den djurförsöksetiska prövningen

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2 och

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP)
yrkande 3.

Reservation 8 (MP)

Reservation 9 (V)

10. Veterinärmedicinsk kompetens

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3 och

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del.

Reservation 10 (MP, V)

11. Handläggare för de djurförsöksetiska nämnderna

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP)
yrkande 2 och

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del.

Reservation 11 (MP, V)

12. Rätt att överklaga beslut

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del.

Reservation 12 (MP, V)

13. Veterinärers befogenhet

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 31.

Reservation 13 (MP, V)

14. Djurtester av rengöringsmedel

Riksdagen avslår motion

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 30.

Reservation 14 (MP, V)

Stockholm den 6 februari 2014

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Bengt-Anders Johansson (M), Rune Wikström (M), Johan Löfstrand (S), Johan Hultberg (M), Helén Pettersson i Umeå (S), Åsa Coenraads (M), Jan-Olof Larsson (S), Anita Brodén (FP), Sara Karlsson (S), Roger Tiefensee (C), Pyyri Niemi (S), Christer Akej (M), Helena Leander (MP), Irene Oskarsson (KD), Josef Fransson (SD) och Jens Holm (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 4 juni 2009 (dir. 2009:57) att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en bred översyn av den samlade djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll, lämna förslag till ny djurskyddslag och förordning samt ge exempel på hur andra föreskrifter på området kan utformas. En av de frågor som utredaren fick i uppdrag att utreda särskilt var frågan om användning av djur för sexuella ändamål. Uppdraget i den delen innefattade att undersöka vilka åtgärder inom ramen för djurskyddslagstiftningen som kan vara lämpliga för att förtydliga och stärka skyddet för djur i detta avseende. Inom ramen för utredningen behandlades också vissa frågor om användningen av försöksdjur. Utredarens betänkande redovisades till regeringen i november 2011 (Ny djurskyddslag, SOU 2011:75). Betänkandet har remissbehandlats.

Riksdagen har i april 2011 gett regeringen till känna att regeringen, efter att ha tagit del av nyss nämnda utredning, skyndsamt bör återkomma med ett förslag inom ramen för djurskyddslagstiftningen om ett förbud mot sexuellt utnyttjande av djur (bet. 2010/11:MJU20, rskr. 2010/11:231).

Den 26 maj 2011 gav regeringen Statens jordbruksverk, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) – Nationellt centrum för djurvälstånd samt Vetenskapsrådet i uppdrag att utarbeta ett förslag till hur det framtida nationella arbetet bör bedrivas inom området för alternativa metoder till djurförsök i enlighet med 3R-principen (Replacement, Reduction, Refinement). I utredningen (nedan kallad 3R-utredningen) behandlas bl.a. förslagen i betänkandet Ny djurskyddslag om en definition av djurförsök och om att överföra viss tillståndsgivning från Jordbruksverket till länsstyrelsen. Uppdraget redovisades den 15 juni 2012.

Synpunkter på förslagen har lämnats vid ett remissmöte den 14 november 2012. Remissinstanserna har även haft möjlighet att lämna skriftliga synpunkter.

I detta lagstiftningsärende behandlas frågan om användning av djur för sexuella ändamål. I propositionen behandlas även utredningens förslag och 3R-utredningens förslag om definitionen av djurförsök liksom förslaget att beslut om verksamhetstillstånd inom försöksdjursområdet och godkännande av anläggningar för försöksdjur bör flyttas från Jordbruksverket till länsstyrelsen. Utredningens förslag i övriga delar bereds vidare i Regeringskansliet.

Regeringen har i lagstiftningsärendet hört Lagrådet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det införs ett förbud i djurskyddslagen (1988:534) mot att genomföra sexuella handlingar med djur. Förbudet straffbeläggs i en ny bestämmelse i djurskyddslagen. För att kunna straffas ska enligt förslaget brottet ha begåtts uppsåtligen. Straffet föreslås bli böter eller fängelse i högst två år. Överträdelser av förbudet ska kunna leda till djurförbud eller till att den berörda länsstyrelsen omhändertar djuret eller djuren. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2014.

I propositionen gör regeringen vidare bedömningar i vissa frågor om användningen av försöksdjur. Den svenska definitionen av djurförsök bör enligt regeringen bibehållas och det bör utredas vidare om vissa tillståndsförågor som i dag hanteras av Jordbruksverket ska flyttas till länsstyrelsen. Regeringen gör vidare bedömningen att ett kompetenscentrum för alternativa metoder till djurförsök, s.k. 3R-frågor, bör inrättas på Jordbruksverket. Slutligen anser regeringen att hanteringen av ändringar i etiska godkännanden som inte riskerar att inverka negativt på djurens välfärd bör förenklas genom att användares djurskyddsorgan får fatta sådana beslut.

Utskottets överväganden

Överväganden och förslag i fråga om sexuella handlingar med djur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag. Vidare avslår riksdagen två motionsyrkanden (SD) om förbudets placering i brottsbalken. Jämför reservation 1 (SD).

Bakgrund

Sexuella handlingar med djur i Sverige i dag

Det är svårt att få en bild av i vilken omfattning som sexuella handlingar med djur förekommer i Sverige i dag. Den dåvarande Djurskyddsmyndigheten genomförde dock, på uppdrag av regeringen, två undersökningar (2005 och 2007) om i vilken omfattning djur används för sexuella ändamål (Jordbruksdepartementet, dnr Jo2005/1146 och dnr Jo2007/202). Undersökningarna genomfördes genom enkäter till kommuner, länsstyrelser, veterinärer och kvinnojourer. Myndigheten tittade också på polisanmälda ärenden under perioden 2000–2005.

Genom undersökningarna fick Djurskyddsmyndigheten kännedom om totalt 227 fall från slutet av 1970-talet fram till 2005. Knappt två tredjedelar av fallen var från perioden 2000–2005 och av dessa var 115 fall polisanmälningar om misstänkt brott.

Enligt de uppgifter som Djurskyddsmyndigheten fått och som baseras på enkäterna framgår följande om användningen av djur för sexuella ändamål.

I en övervägande majoritet av fallen hade djuren fått fysiska skador och hade utsatts för ett uppenbart lidande. Det handlade bl.a. om stick- och skärskador på eller omkring könsorganen och om skador som uppstått till följd av att gärningsmannen hade använt vassa föremål vid penetration av t.ex. könsorganen. Det förekom även djur som kastrerats eller stympats. Flera fall hade dödlig utgång för djuret eller ledde till att avkomman aborterades. Utöver dessa fall fanns även ett mindre antal fall rapporterade där det inte var lika uppenbart att handlingarna hade medfört ett lidande för djuren. Dessa fall omfattade t.ex. djur som penetrerat eller stimulerat en människas könsorgan eller fall där en okänd person upptäckts i stall eller hagar med att smeka ett djur på ett sätt som av vittnet uppfattades som sexuellt laddat. En stor majoritet av fallen, nära 80 procent, involverade hästar men även andra djurslag, t. ex. nötkreatur, får, hundar och katter, förekom.

I rapporten från 2007 bedömde Djurskyddsmyndigheten att av samtliga misstänkta fall som kommit till myndighetens kännedom föll cirka 20 stycken utanför djurplågeribestämmelsens tillämpningsområde. Det rörde sig om fall där det var svårt att bedöma om djuren hade lidit fysiskt eller psykiskt.

Djurskyddsmyndigheten bedömde vidare att mörkertalet gällande sexuell användning av djur var stort och att det därför var omöjligt att uppskatta den verkliga omfattningen.

Gällande rätt

Bestämmelser om skyddet av djur finns i djurskyddslagen (1988:534). I 2 § djurskyddslagen fastslås att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Denna bestämmelse är av generell natur och är inte straffsanktionerad. Med lidande avses även psykiskt lidande. I uttrycket onödigt lidande ligger att det i vissa fall är tillåtet att orsaka djur visst lidande, exempelvis i samband med att djur används för forskningsändamål.

Djurplågeri är straffbelagt i 16 kap. 13 § brottsbalken. Enligt denna bestämmelse döms den som uppsåtligen eller av grov oaksamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt otillbörligen utsätter djur för lidande, för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år. Med lidande avses i bestämmelsen såväl psykiskt som fysiskt lidande (prop. 1987/88:93 s. 50).

Propositionen

Regeringen föreslår ett förbud mot att genomföra sexuella handlingar med djur. Förbudet ska inte omfatta handlingar som utförs av veterinärmedicinska skäl, i samband med avel eller av liknande berättigade skäl.

I propositionen framhålls bl.a. att frågan om sexuella handlingar med djur har väckt stor allmän debatt under de senare åren. Det är svårt att veta hur vanligt det är att djur används sexuellt i Sverige i dag. Detta beror särskilt på att det rör sig om företeelser som är starkt stigmatiserande. De undersökningar som har gjorts visar dock att det förekommer, och regeringen anser därför att det är motiverat att vidta åtgärder för att motverka beteendet.

Utöver de moraliska aspekter som aktualiseras i frågan om sexuella handlingar med djur konstaterar regeringen att djurskyddslagstiftningen ska vara förebyggande och bygga på respekt för djurens särart. Det finns ett starkt intresse av att djur hanteras respektfullt. Att använda djur för sexuella ändamål kan enligt regeringen inte anses ligga i linje med den hänsyn till djurens välfärd och den respekt för djuren som är grundläggande i all djuromsorg. Detta måste anses gälla oavsett om den sexuella användningen medför ett konkret lidande för djuret eller inte. Regeringen

anser därför att det finns ett behov av att tydliggöra att det inte är förenligt med djurskyddslagstiftningens syfte att använda djur för sexuella ändamål. Sådana handlingar bör alltså uttryckligen förbjudas.

Lagrådet anser att det finns flera skäl, bl.a. starka systematiska skäl, som talar för att ett eventuellt förbud inte bör placeras i djurskyddslagen utan i brottsbalken. Regeringen anser för sin del att förbudets placering i djurskyddslagen är väl förenlig med den lagens systematik.

De beteenden som förbudet är avsett att omfatta bör enligt regeringen uttryckas som "sexuella handlingar med djur". Uttrycket sexuell handling skulle definitionsmässigt också kunna anses innefatta verksamhet som sker i samband med avel eller handlingar som utförs av veterinärmedicinska skäl. Sådan samhällsnyttig verksamhet, som sker under kontrollerade former och med utbildad personal, ska inte omfattas av förbudet. Detsamma gäller handlingar som utförs av liknande berättigade skäl såsom handlingar som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd enligt 21 § djurskyddslagen, exempelvis forskning i reproduktionsfrågor.

Förbudets tillämpningsområde när det gäller vilka djur som omfattas bör vara detsamma som anges i 1 § djurskyddslagen. Detta innebär att husdjur, djur som används som försöksdjur samt andra djur som hålls i fångenskap omfattas av bestämmelsen.

Enligt regeringen finns det, med hänsyn till de tidigare refererade undersökningarna om förekomsten av sexuella handlingar med djur i Sverige i dag, inget behov av att utsträcka förbudet till att omfatta fler djur än de som anges i 1 § djurskyddslagen. Förbudsbestämmelsen bör enligt regeringen rikta sig till alla och inte, till skillnad från många andra bestämmelser i djurskyddslagen, enbart till den som håller djuren. Enligt Lagrådet skulle en placering i djurskyddslagen typiskt sett innebära att förbudet enbart riktade sig mot djurhållare eller andra som svarar för verksamhet som är reglerad i den lagen, vilket också skulle tala för att ett förbud bör placeras i brottsbalken. Huvuddelen av bestämmelserna i djurskyddslagen riktar sig till den som håller djur. Lagen innehåller dock även bestämmelser som riktar sig till en vidare krets. Det finns dessutom exempel på bestämmelser som inte reglerar en verksamhet utan som enbart förbjuder en viss behandling som i övrigt är oreglerad (jfr förbudet i 10 § mot operativa ingrepp och injektioner). Regeringen anser därför att det inte strider mot djurskyddslagens systematik att införa ett generellt förbud mot att genomföra sexuella handlingar med djur. Regeringen avser dock att i samband med beredningen av djurskyddsutredningens övriga förslag se över om lagens tillämpningsområde behöver förtydligas. En placering av förbudet under rubriken om grundläggande bestämmelser om hur djur ska hållas och skötas kan vara mindre lämplig med tanke på att det ska rikta sig till alla. Det finns därför goda skäl för att införa en särskild rubrik för sexuella handlingar med djur närmast före förbudsparagrafen.

I propositionen föreslås att den som bryter mot förbudet att genomföra sexuella handlingar med djur ska dömas till böter eller fängelse i högst två år. Vidare föreslås att överträdelser av förbudet ska kunna leda till djurförbud och omhändertagande av djur.

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 april 2014.

Motionen

I motion 2013/14:MJ6 av Josef Fransson (SD) yrkande 1 framhålls bl.a. att en regel som straffbelägger sexuella handlingar med djur främst har till syfte att förhindra djurets lidande. Ett förbud mot sexuella handlingar med djur borde därför placeras i anknytning till den redan befintliga regeln om djurplågeri i 16 kap. 13 § brottsbalken. Detta har framförts av både Justitieombudsmannen och Lagrådet. Vidare har Lagrådet i sitt remissvar anfört att det synes svårt att finna några skäl till varför inte också andra djur skulle omfattas av förbudet och att detta talar för att ett eventuellt förbud lämpligen bör placeras i brottsbalken. Som en logisk följd av att riksdagen förbjuder tidelag menar vi att även regler om att organisera, upprätthålla lokaler, förmedla olaglig kontakt mellan människa och djur eller att på annat sätt befrämja sådan verksamhet kriminaliseras enligt nu gällande systematik för brottsbalkens regler om sexualbrott. Förbudet bör då kompletteras med lagregler om förbud mot djurkoppleri. Sådana föreskrifter bör följa den befintliga systematik för sexualbrott som redan finns i brottsbalken (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet ansluter sig till regeringens överväganden och tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534).

Motion 2013/14:MJ6 (SD) yrkandena 1 och 2 avstyrks.

Överväganden i vissa frågor om försöksdjur

Bakgrund

Djurskyddslagens övergripande syfte är att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Lagen lämnar samtidigt ett utrymme för att djur i viss utsträckning får användas på ett sådant sätt att de utsätts för lidande genom att användas som försöksdjur. Användningen av försöksdjur kan således ge upphov till svåra etiska överväganden. Den grundläggande principen för användning av försöksdjur, den s.k. 3R-principen (Replacement, Reduction, Refinement), innebär att djurförsök inte får utföras om man kan använda någon annan metod, som inte inbegriper djur, för att uppnå de eftersträlvade resultaten, att så få djur som möjligt

används och att användningen sker på ett sådant sätt att djuren inte utsätts för mer lidande än absolut nödvändigt. 3R används synonymt med uttrycket alternativa metoder till djurförsök.

Inom många forskningsområden är djurförsök fortfarande en förutsättning för ny kunskap och t.ex. för att behandlingsmetoder för svåra sjukdomar ska kunna tas fram. Samtidigt är det angeläget att användningen av försöksdjur begränsas så långt som möjligt och att djurskyddsnivån är hög.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål ska tillämpas i medlemsstaterna fr.o.m. den 1 januari 2013. Direktivet, som är genomfört i svensk lagstiftning i djurskyddslagen, djurskyddsförordningen och i myndighetsföreskrifter, har ett starkt fokus på 3R-principen.

Definitionen av djurförsök

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande (S) om definitionen av djurförsök.

Propositionen

I artikel 3.1 i direktiv 2010/63/EU om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål definieras begreppet försök. Av artikeln framgår att användning av djur i vetenskapliga syften eller för undervisningsändamål utgör försök om åtgärden kan vålla djuret smärta, lidande, ångest eller bestående men i minst lika stor utsträckning som ett nålstick som har utförts i enlighet med god veterinärmedicinsk praxis. Till direktivets definition av försök räknas även alla åtgärder som har som mål, eller som kan leda till, att det föds eller kläcks ett djur eller framställs och upprätthålls en genetiskt modifierad djurstam. Detta under förutsättning att djuren påverkas i samma grad som i fråga om försök. Det kan tilläggas att med upprätthållande av en stam av djur avses i detta sammanhang bevarande av stammen genom avel med bibehållande av dess genetiska egenskaper.

Enligt artikel 2 i samma direktiv får medlemsstaterna behålla bestämmelser som syftar till ett mer långtgående skydd av försöksdjur. Nationella bestämmelser om definitionen av djurförsök finns i 1 c § djurskyddslagen. Enligt den bestämmelsen definieras djurförsök som användning av djur för vetenskaplig forskning, sjukdomsdiagnos, utveckling samt framställning av läkemedel och andra kemiska produkter. Vidare omfattas undervisning av definitionen, om användningen innebär att djuret utsätts för vissa åtgärder som anges i bestämmelsen eller om djuret orsakas eller riskerar att orsakas lidande. Även användning av djur för andra jämförliga ändamål omfattas av definitionen.

Artikel 2 i direktiv 2010/63/EU ger, som tidigare har nämnts, Sverige möjlighet att behålla den nu gällande definitionen av djurförsök i djurskyddslagen. Enligt regeringen finns det en risk för att en anpassning till direktivets definition av djurförsök kan leda till gränsdragningsproblem i fråga om huruvida djur kan anses vara utsatta för ett lidande i nivå med ett nålstick eller inte. För att undvika detta bedömer regeringen, i likhet med flera remissinstanser, att den svenska definitionen av djurförsök bör bibehållas.

Motionen

Enligt kommittémotion 2013/14: MJ485 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 5 i denna del föreslår utredaren till ny djurskyddslag en ny definition på försöksdjur. Den definition som används i EU bygger på att det vetenskapliga försöket ska vålla djuren smärta. Motionärerna delar inte utredarens uppfattning att Sverige ska gå över till EU:s definition eftersom det inte alltid går att förutse vilken nivå av smärta som djurförsöket kan ge upphov till.

Utskottets ställningstagande

Som framhålls i propositionen ger den svenska definitionen försöksdjuren ett mer omfattande skydd eftersom den utgår från ändamålet med användningen. All användning av försöksdjur är därmed, som huvudregel, föremål för djurförsöksetisk prövning där man säkerställer att försöket uppfyller 3R-principen. Vidare är den svenska definitionen väl förankrad hos de som bedriver verksamhet med djurförsök. En möjlighet att minska den administrativa bördan för användarna är att Jordbruksverket meddelar ytterligare föreskrifter om undantag från etiskt godkännande i fråga om djurförsök som sannolikt inte orsakar lidande. Detta är möjligt med stöd av befintliga bemyndiganden. Utskottet, som ansluter sig till regeringens bedömning, anser därmed att motion 2013/14: MJ485 (S) yrkande 5 i denna del kan lämnas utan vidare åtgärd.

Kompetenscentrum för 3R-frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (S, MP, V) om ett kompetenscentrum för 3R-frågor. Vidare avslår riksdagen ett motionsyrkande (MP) om finansieringen av ett kompetenscentrum för 3R-frågor.

Jämför reservation 2 (V).

Propositionen

3R-utredningen bedömer att kompetensen i nämnderna, särskilt i frågor om alternativa metoder, behöver höjas. Vidare bedömer utredningen att nämnderna kontinuerligt behöver ha tillgång till stöd i dessa och andra frågor som måste beaktas för en ingående genomlysning av de föreslagna projekten. Regeringen delar 3R-utredningens bedömning.

3R-området är brett och omfattar många olika slag av verksamheter med ett flertal aktörer inblandade. Regeringen bedömer att det finns ett behov av samordning och ett utvecklat samarbete mellan de olika aktörerna. För att kunna stärka arbetet med alternativa metoder till djurförsök måste de berörda parternas erfarenheter och kunskap tas till vara och ett effektivt samarbete utvecklas. För att underlätta och strukturera ett sådant samarbete anser regeringen att man bör inrätta ett nationellt kompetenscentrum för 3R-frågor. Regeringen bedömer att det nationella kompetenscentret bör verka inom en rad olika områden och utvecklas till en naturlig samlingspunkt för olika intressenter.

3R-utredningen har föreslagit att det nationella kompetenscentret för 3R-frågor organisatoriskt bör placeras hos Jordbruksverket och där knyts till den nationella kommittén för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål. Kommittén inrättades hos Jordbruksverket den 1 januari 2013 som ett led i genomförandet av det nya försöksdjursdirektivet. Regeringen delar 3R-utredningens bedömning att det är lämpligt att det nationella kompetenscentret för 3R-frågor finns inom Jordbruksverket och att det är naturligt att det knyts till den nationella kommittén. Regeringen vill dock betona vikten av att etablera ett effektivt och utvecklat samarbete med berörda parter vid universitet och högskolor, forskningsbeviljande myndigheter och organ, övriga myndigheter, näringslivet och berörda organisationer.

Regeringen bedömer, i likhet med 3R-utredningen, att den personal vid Jordbruksverket som ska arbeta vid centret bör ha vetenskaplig kompetens. Jordbruksverket har vidare, redan i dag, väl etablerade kontakter med företrädare för forskarsamhället, berörda myndigheter och organisationer. Nationellt centrum för djurvelfärd (SCAW) vid Sveriges lantbruksuniversitet är med sitt uppbyggda expertnätverk ett exempel på en självklar samarbetspartner. Utöver detta är det enligt regeringens mening väsentligt att Jordbruksverket gör en inventering av övriga intressenter inom området och etablerar kontakter med t.ex. forsknings- och utvecklingsverksamhet inom sådana områden som är relevanta för 3R-området.

Behovet av att utveckla och samordna arbetet med 3R-frågor är angeläget och regeringen bedömer därför att Jordbruksverket bör ges i uppdrag att inleda bildandet av ett kompetenscentrum för 3R-frågor. Inom ramen för uppdraget bör Jordbruksverket återkomma till regeringen med information om hur centret bör organiseras och om de uppgifter som vilar på centret i förhållande till den nationella kommittén och Jordbruksverkets förvaltningsuppgifter.

Motionerna

Enligt kommittémotion 2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 bör ett kompetenscentrum för 3R-frågor inrättas vid Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW). Ett 3R-center bör på lång sikt placeras organisatoriskt under en framtida DjurO och det krävs ett reserverat anslag för ändamålet. Innan en sådan ordning är möjlig anser motionärerna att ett kompetenscentrum för 3R-frågor bör organiseras vid SCAW, då det ger ökade förutsättningar för koppling till forskningsverksamhet och tillgång till ett uppbyggt expertnätverk. Med regeringens förslag riskerar ett 3R-kompetenscentrum att inte ges nödvändiga resurser för personal och utredningar. Motsvarande förslag framförs även i kommittémotion 2013/14: MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del. Behovet av ett 3R-center uppmärksammas även i kommittémotion 2013/14: MJ485 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 5 i denna del. I motionen framförs att det är angeläget att hitta alternativ till djurförsök, dels för att minska lidandet bland djur, dels för att de artskillnader som finns mellan människor och olika djur medför en osäkerhet när exempelvis en medicin som prövats på djur med gott resultat ska prövas på människor. År 2010 antog EU ett nytt direktiv om djurförsök för vetenskapliga ändamål i vilket det även krävs att forskning inom 3R-området ska uppmuntras. Motionärerna anser att en möjlighet att uppfylla direktivet är att samordna befintlig svensk forskning och metodutveckling på detta område i ett 3R-center. Ett sådant center skulle kunna bistå med hjälp och kunskap till de jurister, forskare, samt lekmän som arbetar i de djurförsöksetiska nämnderna. Även i motionerna 2013/14: MJ393 av Elin Lundgren (S) och kommittémotion 2013/14: MJ483 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 6 framförs motsvarande förslag. Enligt kommittémotion 2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 27 är det angeläget att minska användningen av djurförsök och ta fram djurfria alternativ där sådana ännu inte finns tillgängliga. Trots detta saknar Sverige en samlad instans som arbetar med samordning, strategier för minskad försöksdjursanvändning, insamling och spridning av information, rådgivning till de djurförsöksetiska nämnderna och liknande. Ett 3R-center för alternativ till djurförsök skulle kunna bidra till detta liksom till att uppfylla Sveriges åtaganden enligt EU:s nya djurförsöksdirektiv.

I motion 2013/14: MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 1 i denna del uppmärksammas behovet av mer resurser för 3R-arbetet i kommande budgetarbete. I samband med beredningen av årets budgetproposition har Miljöpartiet, i kontrast till regeringens förhoppningar att 3R-arbetet ska klaras utan nya medel, bl.a. föreslagit 5 miljoner kronor under uppbyggnadsåret och därefter 10 miljoner kronor årligen till 3R-centret.

Utskottets ställningstagande

Frågan om alternativa metoder till djurförsök enligt 3R-principen om att ersätta, begränsa och förfinas djurförsök genomsyrar lagstiftningen om användning av försöksdjur. Djurförsök får endast äga rum om denna princip är uppfylld. Det är de regionala djurförsöksetiska nämnderna som gör dessa bedömningar.

I likhet med regeringen anser utskottet att det finns ett behov av samordning och ett utvecklat samarbete mellan de olika aktörerna på detta område. För att arbetet med alternativa metoder till djurförsök ska stärkas krävs att berörda parter erfarenheter och kunskap tas till vara och att ett effektivt samarbete utvecklas. För att underlätta och strukturera ett sådant samarbete bör ett nationellt kompetenscentrum för 3R-frågor inrättas.

Vidare delar utskottet regeringens bedömning att det är lämpligt att det nationella kompetenscentret för 3R-frågor finns inom Jordbruksverket och att det är naturligt att det knyts till den nationella kommittén. Utskottet vill dock, i likhet med regering, betona vikten av att etablera ett effektivt och utvecklat samarbete med berörda parter vid universitet och högskolor, forskningsbeviljande myndigheter och organ, övriga myndigheter, näringslivet och berörda organisationer.

Avslutningsvis välkomnar utskottet att Jordbruksverket nu ges i uppdrag att inleda bildandet av ett kompetenscentrum för 3R-frågor.

Med det anförda föreslås att motionerna 2013/14:MJ5 (V) yrkande 1, 2013/14:MJ374 (V) yrkande 6 i denna del, 2013/14:MJ393 (S), 2013/14: MJ483 (S) yrkande 6, 2013/14:MJ485 (S) yrkande 5 i denna del och 2013/14:MJ518 (MP) yrkande 27 lämnas utan vidare åtgärd.

Som redovisas i propositionen kommer uppdraget att inrätta ett kompetenscentrum för 3R-frågor att innebära en kostnad för Jordbruksverket; även kostnader för centrets uppgifter kommer att uppstå. Dessa kostnader bör finansieras inom ramen för Jordbruksverkets förvaltningsanslag. Därmed avstyrks motion 2013/14:MJ7 (MP) yrkande 1 i denna del.

Myndigheters samordning på 3R-området

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår flera motionsyrkanden (S, MP, V) om införandet av handlingsplaner för att minimera antalet djurförsök. Vidare avstyrks ett motionsyrkande (MP) om djurförsök i utbildningen.

Jämför reservationerna 4 (MP, V) och 5 (S, MP, V).

Propositionen

En rad myndigheter är på olika sätt berörda av verksamhet med försöksdjur. Några av de myndigheter som 3R-utredningen har studerat bedriver eller beställer egna djurförsök. Exempel på sådana är Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt. Andra myndigheter, t.ex. Kemikalieinspektionen och Läkeemedelsverket, bedömer och granskar dokument och underlag som baseras på djurförsök. Flera myndigheter deltar i arbete på EU-nivå och global nivå inom vilket 3R-frågor är en del. Av utredningen framgår att många av de myndigheter som behandlas i 3R-utredningen även bedriver 3R-relaterade aktiviteter inom sin egen verksamhet. Enligt regeringens bedömning bör myndigheter som är berörda av försöksdjursanvändning stärka sitt 3R-arbete genom att upprätta strategier för detta. Dessa myndigheter bör därför få i uppdrag att upprätta strategiska planer för sitt 3R-arbete.

Motionerna

Enligt motion 2013/14: MJ394 av Elin Lundgren (S) har Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet (Nationellt centrum för djurvälstånd) och Vetenskapsrådet i juni 2012 redovisat rapporten Uppdrag om alternativa metoder till djurförsök. I rapporten föreslås att de myndigheter som nämns i uppdraget ska etablera en permanent och formaliserad samverkan i arbetet med alternativa metoder till djurförsök. Vidare föreslås bl.a. att myndigheterna gemensamt upprättar en strategisk plan för hantering av försöksdjursfrågor och alternativa metoder till djurförsök. Denna strategiska plan bör revideras årligen och presenteras i myndigheternas årsredovisningar. Strategin ska innehålla en redogörelse för hur myndigheterna tänker arbeta för att ersätta, begränsa och förfinas försöksdjursanvändning enligt 3R-principen. En handlingsplan i enlighet härmed bör utarbetas för att minska antalet djurförsök och det lidande som djur utsätts för i djurförsök.

I kommittémotion 2013/14: MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del yrkas på införande av en handlingsplan för att minimera antalet djur i djurförsök. Även i kommittémotion 2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 28 föreslås att en handlingsplan för hur antalet djurförsök ska minskas upprättas. Jordbruksverket bör få detta uppdrag, och berörda myndigheter bör ges i uppdrag att minska djurförsöken inom sina områden. Som ett första steg bör myndigheten få i uppdrag att ta fram en plan för att till 2020 halvera antalet djur som utsätts för djurförsök av avsevärd svårighetsgrad. I det sammanhanget bör det övervägas om tillstånd för försök med den högsta svårighetsgraden bör ges för kortare tid än i dag (upp till fem år), så att försöken kan utvärderas och prövas på nytt efter ett par år.

I den sistnämnda motionen framhålls vidare (yrkande 29) att djurförsök inte slentrianmässigt bör användas i utbildningen utan bara där det är helt nödvändigt för det yrke utbildningen syftar till och där det inte finns några

alternativa metoder. Den positiva utvecklingen av alternativ till djurförsök bör speglas inom utbildningen, så att studenter på relevanta utbildningar får lära sig om moderna djurfria metoder.

Utskottets ställningstagande

Som framhålls i propositionen kan 3R-utredningens förslag om att myndigheterna ska upprätta strategier och redovisa resultaten av sitt 3R-arbete leda till att arbetet synliggörs och bidra till en bättre helhetsbild på området. Vidare gör utskottet samma bedömning som regeringen när det gäller det lämpliga i att det nationella kompetenscentret för 3R-frågor har en stödjande uppgift i myndigheternas arbete med upprättandet av 3R-strategier, t.ex. genom att ta fram riktlinjer för vad strategierna bör innehålla. 3R-centret bör även ha till uppgift att sammanställa och analysera myndigheternas redovisningar. 3R-utredningen föreslår att de myndigheter som behandlas även ska medverka i informations- och utbildningsinsatser riktade till de djurförsöksetiska nämnderna. I likhet med regeringen anser utskottet att det är högst rimligt att myndigheter bidrar till sådan verksamhet inom sina egna ansvarsområden. Vidare noterar utskottet att Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Läkemedelsverket, Naturvårdsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt enligt regeringens bedömning bör få i uppdrag att upprätta strategiska planer för sitt 3R-arbete. I detta arbete bör kompetenscentret för 3R-frågor bistå med stöd. Utskottet föreslår därmed att motion 2013/14: MJ394 (S) lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller förslagen om en handlingsplan för att minska och minimera antalet djurförsök vill utskottet utöver vad som anförts ovan framhålla följande. I regeringens skrivelse 2001/02:48 Användning av försöksdjur behandlas frågan om hur många försöksdjur som används. Den dåvarande regeringen angav då bl.a. att det för att få en bra bild av försöksdjursanvändningens utveckling inte räcker med att redovisa absoluta tal. Användningen av försöksdjur påverkas ju t.ex. av den forskning som är prioriterad och av hur mycket samhället och andra intressenter bidrar till forskningsverksamhet. Regeringen framhöll bl.a. att det var intressant att studera antalet använda försöksdjur i relation till hur mycket kunskap som erhålls, dvs. hur effektiv försöksdjursanvändningen är.

Vidare redovisades att Centrala försöksdjursnämnden (CFN) under senare år enligt regleringsbrev haft i uppdrag att redovisa användningen av försöksdjur i relation till satsade forskningsmedel. Regeringen framhöll att det var viktigt att användningen av försöksdjur på ett så effektivt sätt som möjligt bidrar till ökad kunskap och att redovisningar av detta slag bidrar till att bättre förstå försöksdjursanvändningen. Friska och välmående försöksdjur är en starkt bidragande orsak till att antalet försöksdjur, under ett längre tidsperspektiv, sjunkit. Från etisk synpunkt är det dock också viktigt hur ett försök påverkar det enskilda djuret. I skrivelsen redovisades

även att CFN i regleringsbrevet för 2000 getts i uppdrag att redovisa försöksdjursanvändningen i relation till satsade forskningsmedel. CFN har genom uppdrag till Statistiska centralbyrån (SCB) låtit genomföra en undersökning av hur försöksdjursanvändningen har utvecklats under 1991, 1993, 1995, 1997 och 1999 i jämförelse med kostnaderna för forsknings- och utvecklingsverksamhet inom biomedicin och närliggande forskningsområden. Uppdragen visar att antalet använda försöksdjur inte ökar i samma takt som forskningens kostnader. CFN bedömer att detta sannolikt är ett resultat av såväl en viss övergång till icke djurbaserade metoder som en minskning av antalet djur inom enskilda projekt.

Enligt Landbygdsdepartementet hade även Djurskyddsmyndigheten i uppdrag att redovisa försöksdjursanvändningen på motsvarande sätt. Resultatet var detsamma, nämligen att försöksdjursanvändningen ligger relativt stilla trots att forskningsresurserna ökar.

I svar på interpellation 2012/13:417 framhöll landbygdsministern i maj 2013 att regelverket kring djurförsök är restriktivt och ska så vara. Regeringen främjar en ansvarsfull och etisk försvarbar försöksdjursanvändning och det är regelverket i sig och övriga insatser som tillsammans utgör en handlingsplan (prot. 2012/13:111).

Utskottet konstaterar avslutningsvis att bestämmelserna om djurförsök är restriktiva, vilket innebär att försöksdjur bara får användas då det inte är möjligt att få likvärdig kunskap utan användning av djur. Vidare kan sägas att lagstiftningen om djurförsök genomsyras av 3R-principen och att genomförandet av ett nytt direktiv för skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (2010/63/EU) har inneburit att detta betonas i allt högre grad. Utskottet föreslår därmed att kommittémotion 2013/14:MJ374 (V) yrkande 6 i denna del och kommittémotion 2013/14:MJ518 (MP) yrkande 28 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller användning av djurförsök i utbildning är regelverket restriktivt. Av Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om försöksdjur (SJVFS 2012:26) framgår bl.a. att djurförsök får genomföras i högskoleutbildning eller i utbildning som syftar till att förvärva, upprätthålla eller utveckla yrkesfärdigheter under förutsättning att användningen framgår av utbildningens kursplaner och är nödvändig med hänsyn till syftet med utbildningen (3 kap. 1 § 9). I ett allmänt råd till 1 § 9 anges att innan djurförsöket bör studenterna eller eleverna få tillfälle att diskutera djurskydd och etik vid försöksdjursverksamhet, inklusive djur i undervisning. De bör dessutom få information om det aktuella etiska godkännandet. Eleverna bör förbereda sig inför ingreppet genom att t.ex. använda djur som har avlivats av andra skäl, attrapper, film eller studiebesök.

Som redovisas i propositionen har några remissinstanser ansett att även universiteten ska upprätta strategier för sitt 3R-arbete. Huvuddelen av den traditionella försöksdjursanvändningen sker vid landets universitet. Från och med den 1 januari 2013 är bl.a. uppfödare och användare av försöksdjur skyldiga att ha ett s.k. djurskyddsorgan. Djurskyddsorganens samman-

sättning och uppgifter framgår av Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om försöksdjur (2012:26). Av bestämmelserna framgår bl.a. att djurskyddsorganen har till uppgift att aktivt verka för att god djuromsorg prioriteras inom verksamheten. Djurskyddsorganet ska ge personalen råd om hur de ska tillämpa kravet på ersättning, begränsning och förfining av djurförsök samt informera om den tekniska och vetenskapliga utvecklingen på detta område. Djurskyddsorganet ska vidare följa utvecklingen och resultaten av de försök som bedrivs inom verksamheten avseende djurskyddseffekterna för de djur som används samt bistå med stöd i 3R-frågor. I samband med detta ska djurskyddsorganet identifiera och ge råd om de faktorer som ytterligare bidrar till ersättning, begränsning och förfining. Djurskyddsorganens råd och beslut ska dokumenteras. Inrättande av djurskyddsorgan innebär en tydlig förstärkning av 3R-arbetet på lokal nivå. Utöver de uppgifter som djurskyddsorganen har enligt de nämnda föreskrifterna står det användarna fritt att besluta om ytterligare uppgifter för det lokala djurskyddsorganet. Utskottet har i likhet med regeringen inte något att invända mot att även universitet upprättar strategier för sitt 3R-arbete men anser, av ovan redovisade skäl, att det i dagsläget inte är motiverat att ställa ett sådant krav. Vidare vill utskottet erinra om det ovan redovisade förslaget om att inrätta ett kompetenscentrum för 3R-frågor vid Jordbruksverket. I skälen för regeringens bedömning i denna del redogörs övergripande för de uppgifter som centret bör ha. Utbildningsfrågor nämns inte specifikt men är enligt utskottet en av alla de 3R-frågor som centret bör arbeta med, t.ex. genom att samla in erfarenheter från arbetet på lokal nivå och därmed bidra till att utveckla och sprida bästa praxis inom området. Utskottet anser därmed att kommittémotion 2013/14: MJ518 (MP) yrkande 29 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden (MP, V) om behovet av resurser till 3R-arbetet.

Jämför reservationerna 6 (MP) och 7 (V).

Propositionen

Enligt propositionen har staten sedan början av 1980-talet årligen avsatt forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder till djurförsök. Enligt 3R-utredningen har ca 150 miljoner kronor fördelats på ca 750 projektansökningar. Fördelningen av forskningsmedlen har baserats på en bedömning av kriterierna vetenskaplig kvalitet och relevans för 3R-principen. Utöver de statliga medlen har läkemedelsindustrin bidragit med medel till forskningsstödet. För närvarande bidrar Astra Zeneca med 1 miljon kronor

per år. Forskningsstödet har fördelats av flera olika myndigheter, nämligen Centrala försöksdjursnämnden, Djurskyddsmyndigheten, Jordbruksverket och sedan 2009 av Vetenskapsrådet. Det statliga forskningsstödet uppgår i dagsläget till 13 miljoner kronor per år. Enligt regeringen fyller forskningsstödet en viktig funktion för att utveckla metoder som ersätter, begränsar eller förfinar djurförsök. Forskningsstödet bör utvärderas oftare och insatsen för att sprida information om uppnådda resultat bör stärkas.

En annan aspekt som tas upp i 3R-utredningen är att det är viktigt att information om uppnådda forskningsresultat sprids. Enligt regeringen bör det nationella kompetenscentret för 3R-frågor, tillsammans med Vetenskapsrådet och i förekommande fall andra forskningsbeviljande organ, ha en roll i detta.

Stöd har även lämnats till valideringsstudier. Validering av nya metoder utförs i syfte att säkerställa att alternativa metoder håller en sådan kvalitet att de kan ersätta befintliga djurförsök. Validering av alternativa metoder är nödvändig för att metoderna ska kunna börja användas i praktiken. Regeringen har i regleringsbrev för Formas beslutat att högst 2 miljoner kronor ska användas för att bidra till svenska laboratoriers deltagande på EU-nivå i validering av alternativa metoder till djurförsök. Beviljande av medel ska ske efter samråd med Vetenskapsrådet.

Motionerna

I motion 2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 1 i denna del framhålls behovet av mer resurser för 3R-arbetet i kommande budgetarbete. Miljöpartiet har i samband med beredningen av årets budgetproposition, i kontrast till regeringens förhoppningar att 3R-arbetet ska klaras utan nya medel, bl.a. föreslagit 15 miljoner kronor årligen till forskning om alternativ till djurförsök. Även i kommittémotion 2013/14:MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del uppmärksammas behovet av att öka resurserna för att ersätta djurförsök med nya metoder. Det krävs ökade resurser för att utveckla och genomföra 3R-principen, bl.a. ökat forskningsstöd i kombination med att det etableras ett 3R-center i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Som redovisas i propositionen har staten sedan början av 1980-talet årligen avsatt forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder till djurförsök. Forskningsstödet fyller en viktig funktion för att utveckla metoder som ersätter, begränsar eller förfinar djurförsök. Samtidigt är det väsentligt att säkerställa att statliga forskningsmedel används effektivt och bidrar till att uppnå största möjliga nytta. Utskottet ansluter sig därmed till regeringens och 3R-utredningens bedömning att forskningsstödet behöver utvärderas oftare än vad som hittills har skett. 3R-utredningens förslag om en utvärdering vart femte år bedöms som rimligt. Som redovisas i propositionen

nen har stöd även lämnats till valideringsstudier. Utskottet konstaterar avslutningsvis att såväl utveckling som validering av alternativa metoder samt andra åtgärder som bidrar till att alternativa metoder kommer till praktisk användning är av stor betydelse för 3R-arbetet. Detta förutsätter enligt utskottet att erforderliga resurser även fortsättningsvis avsätts till detta arbete. Utskottet föreslår därmed att motion 2013/14: MJ7 (MP) yrkande 1 i denna del och kommittémotion 2013/14: MJ374 (V) yrkande 6 i denna del lämnas utan vidare åtgärd.

Den djurförsöksetiska prövningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förenklat förfarande vid den etiska prövningen (MP, V), veterinärmedicinsk kompetens (MP, V), de etiska nämndernas utbildning och kompetens (MP) och rätt att överklaga beslut (MP).

Jämför reservationerna 8 (MP), 9 (V), 10 (MP, V), 11 (MP, V) och 12 (MP, V).

Propositionen

Förenklat förfarande

3R-utredningen tar upp frågan om hur ändringar som inte inverkar negativt på djurens situation ska hanteras och lämnar förslag på ett förenklat förfarande. 3R-utredningen anser att det är angeläget att ändringar som kan anses förbättra djurens situation kan genomföras utan tidsfördröjning eller kostsam administration. 3R-utredningen anser dock att förutsättningar som är knutna till försöket, t.ex. hur djur ska övervakas, avbrytnings- eller slutpunkt för försöket, inte ska kunna hanteras inom ramen för ett förenklat förfarande. 3R-utredningens förslag innebär att det djurskyddsorgan som ska vara inrättat hos bl.a. samtliga användare av försöksdjur ska vara delaktigt i processen för det förenklade förfarandet.

Några remissinstanser, bl.a. Karolinska Institutet och Astra Zeneca, har föreslagit att djurskyddsorganen själva bör kunna ta ställning till om en föreslagen ändring innebär att djurens välfärd riskerar att påverkas negativt eller inte. Instanserna påpekar att djurskyddsorganet är skyldigt att föra journal över sina råd och beslut, vilket garanterar transparens och möjlighet till myndighetskontroll.

Sammantaget anser regeringen att det kan ifrågasättas om de djurförsöksetiska nämndernas resurser ska tas i bruk för bedömningar av ändringar som är okontroversiella från djurskyddssynpunkt. Regeringen bedömer att införandet av kravet på att djurskyddsorgan ska finnas hos bl.a. de som använder försöksdjur kommer att bidra till att djurskyddsfrågorna synlig-

görs och att djurskyddet stärks. Djurskyddsorganen bör, i likhet med vad 3R-utredningen föreslår, tas i bruk för bedömning av föreslagna ändringar i befintliga etiska godkännanden. Det är dock regeringens mening att djurskyddsorganen genom sin sammansättning är väl skickade att ta ansvar för att göra bedömningar om en föreslagen ändring i ett pågående försök kan ha en negativ inverkan från djurskyddssynpunkt eller inte. Om djurskyddsorganet finner att en föreslagen ändring inte kommer att inverka negativt på djurens situation bör djurskyddsorganet kunna fatta beslut om att den föreslagna ändringen kan genomföras. Om så inte är fallet krävs det att försöksledaren vänder sig till den djurförsöksetiska nämnden med en begäran om en ändring i det befintliga etiska godkännandet. Regeringen bedömer att djurskyddsorganet bör dokumentera sitt beslut och underrätta den regionala djurförsöksetiska nämnden och länsstyrelsen om detta.

En förenklad hantering av dessa ärenden innebär att den administrativa bördan för att hantera ändringar av detta slag begränsas. Vidare kan de planerade tilläggen eller ändringen genomföras snabbare, vilket är en fördel för forskningen. Regeringen bedömer att det inte kommer att vara förenat med några risker från djurskyddssynpunkt att överlåta de aktuella bedömningarna till djurskyddsorganen.

Vidare bör enligt propositionen grundprincipen om att den djurförsöksetiska prövningen ska vara regional bibehållas.

De djurförsöksetiska nämndernas kompetens m.m.

3R-utredningen föreslår att den veterinärmedicinska kompetensen i nämnderna stärks genom att det föreskrivs att en av nämndens lekmän ska vara veterinär. Denne veterinär ska, enligt 3R-utredningens förslag, ha "oberoende ställning från de sökande". Frågan om veterinär kompetens i nämnderna har som utredningen påpekat behandlats i betänkandet Etisk prövning av djurförsök (SOU 2002:86) och i proposition 2004/05:177 Etisk prövning av djurförsök m.m. I betänkandet föreslogs att antalet ledamöter i nämnden skulle utökas med en ledamot som skulle vara veterinär. I propositionen bedömdes dock att det inte var lämpligt att rubba balansen mellan forskare och lekmän och att den veterinärmedicinska kompetensen bör lämnas av en veterinär som har en rådgivande och fristående funktion i förhållande till nämnden. Vidare betonades att det är av avgörande betydelse att denna person verkligen har tillräcklig sakkunskap. I djurskyddsförordningen regleras de regionala djurförsöksetiska nämndernas sammansättning. Av dessa bestämmelser framgår att av nämndens ledamöter utöver ordförandena ska hälften av ledamöterna vara lekmän. Enligt regeringen innebär begreppet lekman att vara företrädare för allmänna intressen. I det ligger att lekmannen normalt sett inte är en professionell aktör inom det aktuella området. Regeringen bedömer därför att det inte är lämpligt att i enlighet med 3R-utredningens förslag föreskriva att en av lekmännen ska vara veterinär. 3R-utredningens förslag i denna del bör inte genomföras.

Motionerna

Förenklat förfarande

När det gäller mindre ändringar i tidigare godkända ansökningar om djurförsöksetiska prövningar föreslås i kommittémotion 2013/14: MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2 att beslut om sådana ändringar ska tas av den djurförsöksetiska nämndens ordförande eller vice ordförande jämte två övriga ledamöter av nämnden efter granskning och yttrande från djurskyddsorganet. Enligt motion 2013/14: MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 3 innehåller förslaget om förenklad hantering av mindre ändringar i godkännanden vissa otydligheter. Vad händer t.ex. om tillsynsmyndigheten anser att ett djur utsätts för onödigt lidande efter en ändring som godkänts av ett djurskyddsorgan – ska djuret anses vara utsatt för onödigt lidande eller inte? Vem ska agera om ett djurskyddsorgan godkänner en ändring som rätteligen borde ha prövats av den djurförsöksetiska nämnden? Det är också av stor vikt med tydliga kriterier för vilka sorters ändringar som kan komma ifråga utan att anses riskera negativa effekter för djurens välfärd. Om denna förenkling ska genomföras behöver frågeställningar som dessa först förtydligas.

De djurförsöksetiska nämndernas kompetens m.m.

Beträffande den veterinärmedicinska kompetensen föreslås i kommittémotion 2013/14: MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3 att en av de djurförsöksetiska nämndernas lekmän ska vara veterinär eller, om så inte är fallet, att en handläggare med veterinärmedicinsk kompetens ska bistå nämndens prövning. Enligt kommittémotion 2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del bör alla de regionala nämnderna och den centrala djurförsöksetiska nämnden ha tillgång till veterinärmedicinsk, etologisk och etisk kompetens. I sistnämnda motion framhålls vidare att det krävs att nämndens ledamöter hålls väl informerade om vilka djurförsöksfria alternativ som finns, t.ex. genom att de djurförsöksetiska nämnderna får anställa handläggare. De får då tillgång till experter på alternativa metoder. Handläggare är också nödvändiga eftersom de ideellt arbetande nämndledamöterna har fått utvidgade arbetsuppgifter. Enligt motion 2013/14: MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 2 kvarstår behovet av att nämndens ledamöter ska ha tillgång till oberoende veterinärmedicinsk kompetens. En lösning är att nämnderna bistås av handläggare, som bl.a. kan ha veterinärmedicinsk kompetens, men även etik, etologi och alternativa metoder kan vara exempel på värdefulla kompetenser.

I kommittémotion 2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del yrkas vidare att även företrädare för djurskyddsintresset bör ges möjlighet att överklaga beslut i de regionala djurförsöksetiska nämnderna.

Utskottets ställningstagande

Förenklad förfarande

Av artikel 44 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål framgår att medlemsstaterna ska se till att en ändring eller förnyande av projektgodkännandet krävs för varje ändring i projektet som kan inverka negativt på djurens välfärd. För svensk del motsvaras projektgodkännandet av det etiska godkännande som beslutas av en regional djurförsöksetisk nämnd. Direktivet ställer sålunda inte något krav på att ett projektgodkännande behöver ändras eller förnyas om den ändring som planeras inte inverkar negativt på djurens välfärd. Direktivets bestämmelse i artikel 44 om krav på förnyat projektgodkännande är genomförd i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om försöksdjur (SJVFS 2012:26). Av föreskrifternas 7 kap. 22 § framgår att när det är fråga om ett tillägg eller ändring i en ansökan om etiskt godkännande ska en regional djurförsöksetisk nämnd pröva om det krävs en ny etisk prövning eller om det räcker med ett förfarande enligt 23 § i samma kapitel. Förfarandet enligt 7 kap. 23 § innebär att en regional djurförsöksetisk nämnd bedömer att de föreslagna tilläggen eller ändringarna inte riskerar att inverka negativt på djurens välfärd. Därutöver ska nämnden notera vilken ändring som har gjorts och lägga en kopia av protokollet till ursprungsärendet.

Utskottet anser i likhet med regeringen att det kan ifrågasättas om de djurförsöksetiska nämndernas resurser ska tas i bruk för bedömningar av ändringar som är okontroversiella från djurskyddssynpunkt. Införandet av ett krav på att det ska finnas ett djurskyddsorgan hos bl.a. dem som använder försöksdjur kommer, som regeringen framhåller, att bidra till att djurskyddsfrågorna synliggörs och att djurskyddet stärks. Därmed bör djurskyddsorganen, som 3R-utredningen förslår, kunna tas i bruk för bedömning av föreslagna ändringar i befintliga etiska godkännanden. Det är dock även utskottets mening att djurskyddsorganen genom sin sammansättning är väl skickade att ta ansvar för att göra bedömningar om en föreslagen ändring i ett pågående försök kan ha en negativ inverkan från djurskyddssynpunkt eller inte. Om djurskyddsorganet finner att en föreslagen ändring inte kommer att inverka negativt på djurens situation bör djurskyddsorganet kunna fatta beslut om att den föreslagna ändringen kan genomföras. Om så inte är fallet krävs det att försöksledaren vänder sig till den djurförsöksetiska nämnden med en begäran om en ändring i det befintliga etiska godkännandet. Utskottet konstaterar avslutningsvis att en förenklad hantering av dessa ärenden innebär att den administrativa bördan för att hantera ändringar av detta slag begränsas. Som framhålls i propositionen kan vidare de planerade tilläggen eller ändringen genomföras snabbare, vilket är en fördel för forskningen. Utskottet, som därmed ansluter sig till regeringens bedömning, anser att det inte kommer att vara förenat med några risker från djurskyddssynpunkt att överlåta de aktuella bedömningarna till

djurskyddsorganen. Utskottet föreslår därmed att kommittémotion 2013/14: MJ5 (V) yrkande 2 och motion 2013/14: MJ7 (MP) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

De djurförsöksetiska nämndernas kompetens m.m.

Frågan om veterinär kompetens i nämnderna har som regeringen redovisar bl.a. behandlats i propositionen Etisk prövning av djurförsök m.m. (2004/05: 177). I propositionen bedömdes att det inte var lämpligt att rubba balansen mellan forskare och lekmän och att den veterinärmedicinska kompetensen bör lämnas av en veterinär som har en rådgivande och fristående funktion i förhållande till nämnden. Vidare betonades att det är av avgörande betydelse att denna person verkligen har tillräcklig sakkunskap. I djurskyddsförordningen regleras de regionala djurförsöksetiska nämndernas sammansättning. Av dessa bestämmelser framgår att av nämndens ledamöter utöver ordförandena ska hälften av ledamöterna vara lekmän. Som regeringen framhåller innebär begreppet lekman att vara företrädare för allmänna intressen. I det ligger att lekmannen normalt sett inte är en professionell aktör inom det aktuella området. Utskottet ansluter sig därmed till regeringens bedömning att det inte är lämpligt att i enlighet med 3R-utredningens förslag föreskriva att en av lekmännen ska vara veterinär. Därmed avstyrks motion 2013/14: MJ5 (V) yrkande 3 och kommittémotion 2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del.

Som framhålls i propositionen har de djurförsöksetiska nämnderna till uppgift att göra ingående och allsidiga bedömningar av betydelsen av djurförsök. En central del i bedömningen är att säkerställa att 3R-principen är uppfylld. Ledamöternas utbildning och kompetens är viktig för att kunna fullgöra uppdraget liksom att nämnderna kontinuerligt ges stöd i frågor om alternativa metoder till djurförsök. 3R-utredningen föreslår att en enhetlig satsning görs för att höja nämndernas kompetens och för att nämnderna ska få sådant stöd. I likhet med regeringen anser utskottet att det är lämpligt att det nationella kompetenscentret för 3R-frågor samordnar sådana åtgärder för att stärka kompetensen i de djurförsöksetiska nämnderna och utvecklar rutiner för hur kontinuerligt stöd om alternativa metoder kan ges till nämnderna. Utskottet är därmed inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2013/14: MJ7 (MP) yrkande 2 och kommittémotion 2013/14: MJ518 (MP) yrkande 32 i denna del. Berörda motionsyrkanden avstyrks.

I propositionen Skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (2011/12:138) redovisades bl.a. det förslag som lämnades av 2006 års djurförsöksetiska utredning (SOU 2007:57) när det gäller rätten att överklaga ett nämndbeslut. Utredningen föreslog att en regional djurförsöksetisk nämnds beslut i ett ärende om prövning av användning av djur i djurförsök skulle få överklagas till den centrala nämnden av försöksledaren, om beslutet gått denne emot. Utredningen föreslog vidare att försöksledaren ska vara den som ansöker om etiskt godkännande av användning av djur i djur-

försök. I nu nämnda proposition framhöll regeringen att de regionala djurförsöksetiska nämnderna ska fatta beslut i såväl ärenden om etiskt godkännande av användning av djur i djurförsök som i frågor om återkallelse av sådana godkännanden. Båda dessa typer av beslut bör kunna överklagas till den centrala nämnden. Vem som ska ha rätt att överklaga nämndens beslut i dessa avseenden bör enligt regeringen avgöras enligt bestämmelser om överklagande i 22 § förvaltningslagen (1986:223). Enligt den bestämmelsen får beslutet överklagas av den som det angår, om det har gått denne emot. Regeringen anser i likhet med utredningen att den centrala djurförsöksetiska nämndens beslut inte bör vara möjliga att överklaga. Det är betydelsefullt att handläggningen av ett överklagat ärende kan avslutas inom rimlig tid. Ytterligare möjligheter till överklagande riskerar att förlänga handläggningstiden. Kraven på rättssäkerhet samt de krav som i övrigt kan följa av artikel 6 i Europakonventionen måste enligt regeringen anses vara uppfyllda genom möjligheten till överprövning av den regionala djurförsöksetiska nämndens beslut i den centrala nämnden. Det kan tilläggas att detta motsvarar vad som gäller för beslut som har fattats av Centrala etikprövningsnämnden för forskning som avser människor. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2011/12: MJU21, rskr. 2011/12:261). Utskottet föreslår därmed att kommittémotion 2013/14: MJ518 (MP) yrkande 32 i denna del lämnas utan vidare åtgärd. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om att djurskyddsorganisationerna är representerade i de regionala nämnderna och i den centrala djurförsöksetiska nämnden.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden (MP) om ansvarig veterinärs befogenhet och djurtester av hushållsprodukter.

Jämför reservationerna 13 (MP, V) och 14 (MP, V).

Motionen

I kommittémotion 2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 31 framhålls att försöksdjur inte ska få utsättas för obegränsat lidande. Ansvarig veterinär bör få samma juridiska möjligheter att ingripa vid allt lidande och stoppa försöket som en veterinär har vid andra fall av djurplågeri. Det är angeläget att försöksdjur inte ska få utsättas för obegränsat lidande, vilket dock kan kräva förändringar av EU:s försöksdjursdirektiv. Vidare yrkas att djurtester av rengöringsmedel och andra hushållsprodukter förbjuds (yrkande 30).

Utskottets ställningstagande

Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål ska tillämpas i medlemsstaterna fr.o.m. den 1 januari 2013. Direktivet är genomfört i svensk lagstiftning i djurskyddslagen, djurskyddsförordningen och i myndighetsföreskrifter.

Enligt artikel 13.3 i direktivet ska användning av döden som slutpunkt i ett försök undvikas i möjligaste mån och ersättas av tidiga och humana slutpunkter. När det är oundvikligt att använda döden som slutpunkt ska försöket utformas

a) så att det resulterar i att så få djur som möjligt dör

b) så att varaktigheten och intensiteten i djurets lidande minimeras så långt möjligt och en smärtfri död i möjligaste mån garanteras.

Direktivet gör det möjligt för medlemsstaterna att behålla bestämmelser som syftar till ett mer långtgående skydd av försöksdjur. Utgångspunkten för direktivets genomförande i svensk lagstiftning är att längre gående djurskyddsregler ska behållas. Detta framgår av departementspromemorian Ds 2011:12 Genomförande av EU:s direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål och i propositionen med samma namn, som riksdagen beslutade om i juni 2012 (prop. 2011/12:138, rskr. 2011/12:261).

Enligt utskottet är såväl direktivet som Jordbruksverkets föreskrifter tydliga med att försök som innebär döden som slutpunkt ska undvikas. Om det inte kan undvikas ska särskilda åtgärder vidtas. För att ett djurförsök ska få genomföras ska det godkännas av en djurförsöksetisk nämnd. Nämndens uppgift är att väga lidandet för djuren mot nyttan av försöket och bl.a. se till att 3R-principen är uppfylld. Detta innebär att djurens ska utsättas för så litet lidande som möjligt, att så få djur som möjligt används och att djurfria metoder används om det är möjligt. I direktivet finns en bestämmelse om att medlemsstaterna ska se till att försök som medför svår smärta, lidande och ångest och som sannolikt kommer att bli långvarigt och inte kan lindras inte utförs. Bestämmelsen är genomförd i djurskyddsförordningen.

Utskottet vill i detta sammanhang även uppmärksamma att det i betänkandet Ny Djurskyddslag (SOU 2011:75) föreslås att bestämmelsen i 28 a § djurskyddslagen (1988:534), där det föreskrivs att om den som tillhör djurhälsopersonalen i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med denna lag, de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen eller de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen, ska denne anmäla detta till kontrollmyndigheten, ska utvidgas till att även omfatta veterinär inom försöksdjursverksamhet. Beredning av förslagen i betänkandet och remissinstansernas synpunkter pågår i Regeringskansliet.

Utskottet föreslår därmed att kommittémotion 2013/14:MJ518 (MP) yrkande 31 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller förbud som avser djurtester av hushållsprodukter vill utskottet framhålla följande. Av kommissionens sjunde rapport ([KOM (2013) 859) till rådet och Europaparlamentet om statistik över antalet djur som används för försök och andra vetenskapliga ändamål i Europeiska unionens medlemsstater framgår att strax under 11,5 miljoner djur användes för försök och andra vetenskapliga ändamål i EU 2011. Inom EU användes detta år drygt 1 miljon försöksdjur (8,75 procent av det totala antalet) för toxikologiska bedömningar och andra riskvärderingar. För produkter som främst används eller är avsedda att användas i hushållet användes inom EU 100 djur (0,01 procent av de djur som används för toxikologiska bedömningar).

Enligt uppgift från Landsbygdsdepartementet användes inte några försöksdjur för detta ändamål i Sverige 2011 och 2012. Vidare framhåller departementet att direktivet om skydd av försöksdjur (2010/63/EU) bl.a. innebär att medlemsstaterna inte kan införa striktare regler. Om ett medlemsland redan hade striktare regler på plats då direktivet beslutades fick de dock behållas. Det är därför mycket tveksamt om Sverige skulle ha möjlighet att införa ett nationellt förbud mot att genomföra djurtester för denna produktgrupp. Därmed föreslår utskottet att kommittémotion 2013/14: MJ518 (MP) yrkande 30 lämnas utan vidare åtgärd.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Förbudets placering, punkt 2 (SD)

av Josef Fransson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ6 av Josef Fransson (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

En regel som straffbelägger sexuella handlingar med djur har främst till syfte att förhindra djurets lidande. Av denna orsak borde ett förbud mot sexuella handlingar med djur placeras i anknytning till den redan befintliga regeln om djurplågeri i 16 kap. 13 § brottsbalken. Detta har framförts av både Justitieombudsmannen och Lagrådet. Vidare har Lagrådet i sitt remissvar anfört att det synes svårt att finna några skäl till varför inte också andra djur skulle omfattas av förbudet och att detta talar för att ett eventuellt förbud lämpligen bör placeras i brottsbalken. Som en logisk följd av att riksdagen förbjuder tidelag menar vi att även regler om att organisera, upprätthålla lokaler, förmedla olaglig kontakt mellan människa och djur eller att på annat sätt främja sådan verksamhet kriminaliseras enligt nu gällande systematik för brottsbalkens regler om sexualbrott. Förbudet bör då kompletteras med lagregler om förbud mot djurkoppleri. Sådana föreskrifter bör följa den befintliga systematik för sexualbrott som redan finns i brottsbalken.

Detta bör ges regeringen till känna.

2. Kompetenscentrum för 3R-frågor, punkt 4 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 1 och 2013/14:MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del och avslår motionerna 2013/14:MJ393 av Elin Lundgren (S), 2013/14:MJ483 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 6, 2013/14:MJ485 av Matilda Ernkrans m.fl. (S) yrkande 5 i denna del och 2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 27.

Ställningstagande

Ett kompetenscentrum för 3R-frågor bör inrättas och på lång sikt placeras organisatoriskt under en framtida Djurombudsman. För detta ändamål krävs det ett reserverat anslag. Innan en sådan ordning är möjlig anser vi att ett kompetenscentrum för 3R-frågor bör organiseras vid Nationellt centrum för djurvelfärd (SCAW) eftersom detta ger ökade förutsättningar för koppling till forskningsverksamhet och tillgång till ett uppbyggt expertnätverk. Med regeringens förslag riskerar ett 3R-kompetenscentrum att inte ges nödvändiga resurser för personal och utredningar.

Detta bör ges regeringen till känna.

3. Ytterligare resurser för 3R-arbetet, punkt 5 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

I samband med beredningen av årets budgetproposition har Miljöpartiet, i kontrast till regeringens förhoppningar att 3R-arbetet ska klaras utan nya medel, bl.a. föreslagit 5 miljoner kronor under uppbyggnadsåret och där efter 10 miljoner kronor årligen till 3R-centret. Miljöpartiet anser att behovet av mer resurser för 3R-arbetet även måste uppmärksammas i kommande budgetarbete.

Detta bör ges regeringen till känna.

4. Myndigheters samordning på 3R-området, punkt 6 (MP, V)
av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14: MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del och

2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 28 och
avslår motion

2013/14: MJ394 av Elin Lundgren (S).

Ställningstagande

En handlingsplan för hur antalet djurförsök ska minimeras bör upprättas. Ansvaret för detta arbete bör läggas på Jordbruksverket. Berörda myndigheter bör ges i uppdrag att minska djurförsöken inom sina områden. Som ett första steg bör myndigheten få i uppdrag att ta fram en plan för att till 2020 halvera antalet djur som utsätts för djurförsök av avsevärd svårighetsgrad. I det sammanhanget bör det övervägas om tillstånd för försök med den högsta svårighetsgraden bör ges för kortare tid än i dag (upp till fem år), så att försöken kan utvärderas och prövas på nytt efter ett par år.

Detta bör ges regeringen till känna.

5. Djurförsök inom utbildningen, punkt 7 (S, MP, V)

av Matilda Ernkran (S), Johan Löfstrand (S), Helén Pettersson i Umeå (S), Jan-Olof Larsson (S), Sara Karlsson (S), Pyry Niemi (S), Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 29.

Ställningstagande

Djurförsök bör inte slentrianmässigt användas i utbildningen utan bara där det är helt nödvändigt för det yrke utbildningen syftar till och där det inte finns några alternativa metoder. Den positiva utvecklingen av alternativ till djurförsök bör speglas inom utbildningen så att studenter på relevanta utbildningar får lära sig om moderna djurfria metoder.

Detta bör ges regeringen till känna.

6. Forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder, punkt 8 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 1 i denna del och

avslår motion

2013/14:MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del.

Ställningstagande

Miljöpartiet har i samband med beredningen av årets budgetproposition, i kontrast till regeringens förhoppningar att 3R-arbetet ska klaras utan nya medel, bl.a. föreslagit 15 miljoner kronor årligen till forskning om alternativ till djurförsök. Miljöpartiet anser att behovet av mer resurser för detta ändamål även måste uppmärksammas i kommande budgetarbete.

Detta bör ges regeringen till känna.

7. Forskningsstöd för utveckling av alternativa metoder, punkt 8 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ374 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 6 i denna del och

avslår motion

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 1 i denna del.

Ställningstagande

Det finns ett stort behov av att öka resurserna för att ersätta djurförsök med nya metoder. Bland annat krävs ökat forskningsstöd i kombination med att det etableras ett 3R-center i Sverige.

Detta bör ges regeringen till känna.

8. Den djurförsöksetiska prövningen, punkt 9 (MP)

av Helena Leander (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 3 och

avslår motion

2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringens förslag om förenklad hantering av mindre ändringar i godkännanden innehåller vissa ottydligheter. Vad händer t.ex. om tillsynsmyndigheten anser att ett djur utsätts för onödigt lidande efter en ändring som godkänts av ett djurskyddsorgan – ska djuret anses vara utsatt för onödigt lidande eller inte? Vem ska agera om ett djurskyddsorgan godkänner en ändring som rätteligen borde ha prövats av den djurförsöksetiska nämnden? Det är också av stor vikt med tydliga kriterier för vilka sorters ändringar som kan komma ifråga utan att anses riskera negativa effekter för djurens välfärd. Om denna förenkling ska genomföras behöver frågeställningar som dessa först förtydligas.

Detta bör ges regeringen till känna.

9. Den djurförsöksetiska prövningen, punkt 9 (V)

av Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 2 och

avslår motion

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Beslut om mindre ändringar i tidigare godkända ansökningar om djurförsöksetiska prövningar ska tas av den djurförsöksetiska nämndens ordförande eller vice ordförande jämte två övriga ledamöter av nämnden efter granskning och yttrande från djurskyddsorganet.

Detta bör ges regeringen till känna.

10. Veterinärmedicinsk kompetens, punkt 10 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del och avslår motion

2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Alla de regionala nämnderna och den centrala djurförsöksetiska nämnden bör ha tillgång till veterinärmedicinsk, etologisk och etisk kompetens.

Detta bör ges regeringen till känna.

11. Handläggare för de djurförsöksetiska nämnderna, punkt 11 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP) yrkande 2 och

2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del.

Ställningstagande

Det krävs att nämndens ledamöter hålls väl informerade om vilka djurförsöksfria alternativ som finns, t.ex. genom att de djurförsöksetiska nämnderna får anställa handläggare. De får då tillgång till experter på alternativa metoder. Handläggare är också nödvändiga eftersom de ideellt arbetande nämndledamöterna har fått utvidgade arbetsuppgifter. Härigenom tillgodoses behovet av oberoende veterinärmedicinsk kompetens genom att handläggarna bl.a. kan ha veterinärmedicinsk kompetens. Även etik, etologi och alternativa metoder kan vara exempel på värdefulla kompetenser.

Detta bör ges regeringen till känna.

12. Rätt att överklaga beslut, punkt 12 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 32 i denna del.

Ställningstagande

Även företrädare för djurskyddsintresset bör ges möjlighet att överklaga beslut i de regionala djurförsöksetiska nämnderna.

Detta bör ges regeringen till känna.

13. Veterinärers befogenhet, punkt 13 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 31.

Ställningstagande

Försöksdjur ska inte få utsättas för obegränsat lidande. Ansvarig veterinär bör få samma juridiska möjligheter att ingripa vid allt lidande och stoppa försöket som en veterinär har vid andra fall av djurplågeri. Detta kan dock kräva förändringar av EU:s försöksdjursdirektiv.

Detta bör ges regeringen till känna.

14. Djurtester av rengöringsmedel, punkt 14 (MP, V)

av Helena Leander (MP) och Jens Holm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP) yrkande 30.

Ställningstagande

Sedan den 11 mars 2013 är det inte bara förbudet med djurtester av kosmetiska produkter i EU utan också att sälja kosmetika där den färdiga produkten eller ingående ingredienser testats på djur efter det att förbudet trätt i kraft. Det går inte att moraliskt rättfärdiga att djur ska utsättas för lidande för att få fram ytterligare kosmetiska produkter när det redan finns en stor mängd ämnen som redan är testade och när det finns alternativa testmetoder. Däremot finns det inget motsvarande förbud för djurtestade diskmedel, tvättmedel och rengöringsprodukter trots att resonemanget är tillämpligt även där. Vi anser därför att Sverige i EU borde verka för ett förbud mot djurtestade rengöringsmedel och andra hushållsprodukter motsvarande det som finns för kosmetika.

Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2013/14:41 Ändringar i djurskyddslagen:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534).

Följdmotionerna

2013/14:MJ5 av Jens Holm m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett kompetenscentrum för 3R-frågor bör inrättas vid Nationellt centrum för djurvälstånd (SCAW).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beslut om mindre ändringar i godkända ansökningar om djurförsöksetiska prövningar ska fattas av den djurförsöksetiska nämndens ordförande eller vice ordförande tillsammans med två övriga ledamöter av nämnden efter granskning och yttrande av djurskyddsorganet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en av de djurförsöksetiska nämndernas lekmän ska vara veterinär eller, om så inte är fallet, att en handläggare med veterinärmedicinsk kompetens ska bistå vid nämndens prövning.

2013/14:MJ6 av Josef Fransson (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbudet mot sexuella handlingar med djur ska införas i brottsbalken i stället för i djurskyddslagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbudet mot tidelag ska kompletteras med lagregler om förbud mot djurkoppleri. Sådana föreskrifter bör följa den systematik för sexualbrott som redan finns i brottsbalken.

2013/14:MJ7 av Helena Leander och Kew Nordqvist (båda MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av mer resurser för 3R-arbetet i kommande budgetarbete.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om handläggare för de djurförsöksetiska nämnderna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förenklad handläggning av mindre ändringar i godkännanden.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14: MJ374 av Jens Holm m.fl. (V):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en handlingsplan för att minimera antalet djur i djurförsök, öka resurserna för att ersätta djurförsök med nya metoder samt införa ett 3R-center.

2013/14: MJ393 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt 3R-center med uppgift att sprida information om och främja alternativa metoder till djurförsök.

2013/14: MJ394 av Elin Lundgren (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska utarbetas en handlingsplan för att minska antalet djurförsök och det lidande som djur utsätts för i djurförsök.

2013/14: MJ483 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den befintliga metodutvecklingen och forskningen kring djurförsök samordnas i ett 3R-center.

2013/14: MJ485 av Matilda Ernkrans m.fl. (S):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om djurförsök, definitionen av djurförsök och ett 3R-center.

2013/14: MJ518 av Helena Leander m.fl. (MP):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta ett 3 R-center.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en handlingsplan för hur antalet djurförsök ska minskas.

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om djurförsök och alternativ till dessa inom utbildningen.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda djurtester av rengöringsmedel och andra hushållsprodukter.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att försöksdjur inte ska få utsättas för obegränsat lidande.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de djurförsöksetiska nämnderna.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
djurskyddslagen (1988:534)

Härigenom föreskrivs i fråga om djurskyddslagen (1988:534)¹

dels att 29 och 31 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 9 a och 36 c §§ samt närmast före 9 a § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse**Sexuella handlingar med djur**9 a §*

Det är förbjudet att genomföra sexuella handlingar med djur.

Förbudet omfattar inte handlingar som utförs av veterinärmedicinska skäl, i samband med avel eller av liknande berättigade skäl.

29 §²

Länsstyrelsen *skall* meddela förbud att ha hand om djur eller ett visst slag av djur för den som

1. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 26 § och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,

2. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,

3. har misshandlat ett djur,

4. har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller

5. vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36 eller 36 a § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.

Förbud *skall* inte meddelas, om det är uppenbart att ett upprepande inte kommer att inträffa.

Om den *mot vilken* förbudet riktas är ägare av djuret, får länsstyrelsen dessutom ålägga honom att göra sig av med det och förbjuda honom att skaffa djur över huvud taget eller ett visst slag

Länsstyrelsen *ska* meddela förbud att ha hand om djur eller ett visst slag av djur för den som

1. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 26 § och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,

2. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,

3. har misshandlat ett djur,

4. har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller

5. vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36, 36 a *eller* 36 c § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.

Förbud *ska* inte meddelas, om det är uppenbart att ett upprepande inte kommer att inträffa.

Om den *som* förbudet riktas *mot* är ägare av djuret, får länsstyrelsen dessutom ålägga honom *eller henne* att göra sig av med det och förbjuda honom *eller henne* att skaffa djur över huvud taget eller

¹ Lagen omtryckt 2003:1077.

² Senaste lydelse 2006:809.

av djur. ett visst slag av djur.
 Förbudet kan avse viss tid eller gälla tills vidare.

31 §³

Länsstyrelsen *skall* besluta att ett djur *skall* tas om hand genom polismyndighetens försorg om Länsstyrelsen *ska* besluta att ett djur *ska* tas om hand genom polismyndighetens försorg om

1. djuret otillbörligt utsätts för lidande och detta inte rättas till efter tillsägelse av kontrollmyndigheten,

2. ett beslut som meddelats enligt 26 § inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,

3. ett beslut som meddelats enligt 29 § inte följs,

4. den som har djuret i sin vård har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller

5. den som har djuret i sin vård vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36 eller 36 a § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.

5. den som har djuret i sin vård vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36, 36 a *eller* 36 c § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.

36 c §

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som bryter mot förbudet i 9 a § att genomföra sexuella handlingar med djur.

Till ansvar enligt denna paragraf döms det inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2014.

³ Senaste lydelse 2006:809.